

III. Доктрина адміністративного права

Тетяна Коломоєць

докторка юридичних наук, професорка,
членкиня-кореспондентка НАПрН України,
заслужена діячка науки і техніки України,
деканеса юридичного факультету
Запорізького національного університету
(Запоріжжя, Україна)
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1101-8073>
t_deputy@ukr.net

Валерій Колпаков

доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри адміністративного
та господарського права
Запорізького національного університету
(Запоріжжя, Україна)
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-8580-3261>
Researcher ID: <http://www.researcherid.com/rid/E-7091-2016>
v.k.kolpakov@gmail.com

УДК 342.922

ДОКТРИНА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА VS ПОСТМОДЕРН: ВІД “СЕРВІСНОЇ” ГАЛУЗІ ДО ПРАВА ЮРИДИЧНИХ СМИСЛІВ

АНОТАЦІЯ. Прагнення до системного розуміння соціально-юридичної місії адміністративного права неминує формує потребу в науковому прогнозі еволюції його доктрини з урахуванням наявності в українському соціокультурному розвитку локацій постмодерну.

Аналіз властивостей і передумов виникнення постмодерну свідчить про відсутність у його природі позитивного порядку денного для юридичного простору. Як нові цінності він культивує класичні антиподи права (нігілізм, безсистемність, фрагментацію і хаотизацію) і втілює їх у соціальну свідомість.

Метою статті є отримання нових знань про алгоритми подолання адміністративним правом постмодерністських тенденцій і впровадження через його доктрину й предмет юридичних смислів щодо стабільності, системності, константності у взаємодії влади і громадянського суспільства.

Використана у цій статті методологія гармонізована з принциповим положенням, відповідно до якого застосування того чи іншого методу не можна звести до єдиної формули, а конкретні дослідницькі технології варіюються залежно від характеру предмету дослідження і його мети. Втім, підкреслимо, що у пошуковому

інструментарії присутні методи феноменологічного і системного аналізу, наративний, історико-генетичний, метод ідеальних конструкцій та ін.

Стаття впроваджує думку, що перебуваючи під впливом постмодернових зазіхань, адміністративне право, хоча і зазнало відповідних деформацій, але не втратило ролі регулятора відносин між владою і громадянським суспільством.

Як на доктрину, так і на саме адміністративне право і його предмет постмодерністські течії не завжди мали негативний вплив. Можна вважати, що ідеологія постмодерну відповідною мірою обумовила появу прогресивних практик, зокрема й ухвалення Концепції адміністративної реформи. У результаті галузь набрала сервісного змісту й позбавилась тоталітарної залежності від державноуправлінської доктрини.

Позбавлення залежності від постмодерну пов’язане з новітніми дослідженнями доктрини і предмету адміністративного права. Їх найважливішим результатом стало визнання того, що факт системності концепту – це точка біфуркації на шляху розлучення з постмодерном.

Дослідження системності предмету й адміністративно-правової доктрини детермінували визнання відносин адміністративних зобов’язань і пов’язаного з ними принципу захисту законних очікувань як нового принципу адміністративного права.

Входження адміністративного права у парадигму системності визначило, по-перше, подолання постмодерністської дезінтеграції та фрагментації структури предмета, по-друге, еволюціонування: а) від права супутника державного управління; б) через сервісне право; в) до права формування юридичних смислів у сфері взаємодії влади і громадянського суспільства.

Під формуванням юридичних смислів у сфері взаємодії влади й громадянського суспільства ми розуміємо генерування нормативно вираженої мотивації у влади і громадянського суспільства перетворювати спрямовані до них знання у практичну правозастосовну діяльність.

Таким чином, сучасне адміністративне право України, зазнавши на своєму шляху кардинальних змін і перетворень, постає у правовій системі правом формування юридичних смислів у сфері взаємодії влади й громадянського суспільства.

Ключові слова: адміністративне право; відносини адміністративних зобов’язань; доктрина адміністративного права; право юридичних смислів; предмет адміністративного права; принцип захисту законних очікувань.

Виразною тенденцією дослідницького інтересу у сфері права нині постає проблематика встановлення самостійності (і взагалі кореляцій) наукових констант і доктрин щодо реалій сприйняття соціумом фактичної дійсності.

Особливої актуальності ці питання набувають в умовах тотального сприйняття суспільною свідомістю, а головне – суспільною практикою, постмодерну, як неминучого вектору соціальних перетворень. Сьогодні постмодерністські локації вийшли за межі філософсько-соціологічних дискурсів й адаптуються до конкретних життєвих ситуацій і процесів.

Спочатку “постмодерн” був літературознавчим поняттям. Потім проник в архітектуру і живопис. Згодом його підхопили соціологія і філо-

софія. Зараз вже йдеться про “постмодерну” теологію, “постмодерні” подорожі, “постмодерних” пацієнтів, “постмодерні” кулінарні книги, “салонний” постмодерн тощо.

Термін “постмодерн” використовується для маркування стану хаотичності, неузгодженості, дисгармонії, алогічності¹. Детерміновано постмодернові розкраси в політичному житті. Інтеграція політичних процесів і постмодерну перетворює політику в ілюзію. Метастази постмодерну мають незаперечні “успіхи” у перетворенні людини-соціальної у людину-жарт і безмістовний казус, який нічого не виражає².

Природньо виникають запитання: по-перше, про здатність доктрин генерувати юридичні смисли (мотивації), принципи, методи і форми щодо мінімізації та уникнення постмодернових ризиків правовими засобами; по-друге, про здатність сучасних правників критично осмислити соціальну дійсність і запропонувати методологічні підходи, концептуальні ідеї і парадигми дій для опору постмодерній активності; по-третє, про здатність юридичної практики системно застосувати дослідницькі напрацювання для інспірації формування у людини-соціальної властивостей людини-юридичної (наявність розвиненої правосвідомості та готовності керуватися у своїх діях смислами, що виходять із правових джерел).

Їх розв’язання є важливою місією українського права взагалі, кожної галузі у сегменті свого регулювання. Адміністративне право у цьому розподілі ролей займає специфічне місце. Адже його компетенції концентруються на організаційно-правових питаннях відносин влади й громадянського суспільства.

З огляду на це проблематика цієї статті – пошук алгоритмів щодо ефективного застосування адміністративно-правових компонентів у виконанні місії українського права щодо виходу суспільної свідомості з дисгармонії постмодерну.

У сучасних адміністративно-правових публікаціях самостійне місце посіли дослідження доктрини й предмету адміністративного права, а також окремих компонентів постмодерну, як сформованого у суспільній свідомості різновиду світоглядних орієнтирів, спрямованих на ототожнення віртуального хаосу (хаосмосу) з об’єктивною реальністю.

Аналіз джерельної бази, на нашу думку, доречно розпочати з розгляду їх представлення в енциклопедичних і загальнотеоретичних виданнях, адже саме вони містять найбільш узагальнені й усталені погляди на розуміння об’єкта й предмету цього дослідження.

¹ Р Головенко, ‘Постмодерна плутанина з визначеннями медійних термінів’ (Інститут масової інформації, 03.09.2021) <<https://imi.org.ua/monitorings/status-zhurnalista-zmi-j-zhurnalistyka-v-epohu-postmodernu-i41034>> (дата звернення: 10.01.2022).

² М Юрій, ‘Президентські вибори як дзеркало постмодерну’ (2021) 9 Медіафорум 11–27.

Перший в Україні багатотомний систематизований звід знань про державу і право (“Юридична енциклопедія” в 6-ти томах) в окремій статті зазначає, що правова доктрина – це система знань про певне правове явище і за відповідних умов може бути розвинута у правову теорію³. У “Великій українській юридичній енциклопедії” міститься спеціальна стаття, де системоутворюючим чинником предмету адміністративного права зафіксовані “відносини адміністративних зобов’язань”. У ній також зазначено, що виникнення та існування цих відносин обумовлено змістом норм Конституції України⁴ щодо відповідальності держави перед людиною, визнання головним обов’язком держави утвердження та забезпечення прав і свобод людини, верховенства права, обмеження повноважень і дій публічної адміністрації Конституцією та законами України⁵.

Принципову роль у розумінні феномену “постмодерн” відіграли судження, висловлені у філософських, теоретико-правових та інших фахових дослідженнях. Зокрема, це стосується його геополітичної природи⁶; відображення розвитку методологічних принципів і теоретичних засад⁷; трактування правових категорій крізь призму постмодерну⁸; прогнозування переходу постмодерну у постпостмодерн⁹; впливу на людське буття¹⁰; впливу на політичні процеси¹¹ тощо.

Цінність аксіоматичних положень філософських узагальнень для розуміння адміністративно-правової доктрини екстрапольована з праць С. Максимова¹², А. Васильєва¹³, Н. Зазаєвої¹⁴. Осягненню генетичних за-

³ *Юридична енциклопедія, т 2: Д-Й* (Шемшученко Ю ред, Українська енциклопедія ім М П Бажана, 1999) 275.

⁴ Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>> (дата звернення: 10.01.2022).

⁵ *Велика українська юридична енциклопедія, т 5: Адміністративне право* (Битяк Ю голова редкол, Право 2021) 692–4.

⁶ А Дугин, *Геополитика постмодерна* (Амфора 2007) 768; Э Сафронов, ‘Состояние постмодерна в 2021 году’ (2021) 1 *Galactica Media: Journal of Media Studies*.

⁷ В Ратников, ‘Постмодернизм: истоки, становление, сущность’ [2002] 4 (29) *Философия и общество*; М Родян, ‘Развиток постмодернизму: методологичні принципи, теорії, засади’ (2021) 2 *Перспективи. Соціально-політичний журнал* 102–7.

⁸ В Сорокин, М Кутявина, ‘Толкование права в интерпретации постмодернизма’ [2018] 2 (15) *Российский журнал правовых исследований* 54; Н Федорук, ‘Публічне право України в умовах постіндустріальної держави’ (2020) 2 *Часопис Київського університету права* 51–4; С Бочкарев, ‘Истоки постмодерна о подлинном смысле и предназначении постправа’ (2021) 11 *Государство и право* 24–36.

⁹ А Меньшеніна, ‘Постмодерн vs. постпостмодерн: можливості осягнення політичної дійсності’ [2021] 22 (30) *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 22. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін* 30–7; С Куцупал, ‘Після постмодернізму: “нащадки” / “маски”?’ (філософський начерк) (2021) 22 *Актуальні проблеми духовності* 215–25.

¹⁰ В Горбатенко, ‘Постмодерн і трансформація ціннісної основи людського буття’ (2005) 1 *Політичний менеджмент* 3–13.

¹¹ Юрій (н 2) 11–27.

¹² С Максимов, ‘Теорія природного права: концептуальний і доктринальний виміри’ (2021) 1 *Право України* 43–65; С Максимов, ‘Правова доктрина: філософсько-правовий підхід’ (2013) 9 *Право України* 34–54.

¹³ А Васильєв, *Правовая доктрина как источник права. Вопросы теории и истории* (Прспект 2021) 232.

¹⁴ Н Зазаева, *Онтологическая сущность права: антропологическо-ценностный подход* (Изд-во Саратов ун-та 2005) 236.

сад предмету і доктрини адміністративного права сприяли дослідження В. Авер'янова¹⁵, Ю. Битяка¹⁶. Врахуванню співвідношення з Конституцією України й іншими галузями права слугували висновки досліджень А. Селіванова¹⁷, М. Теплюка¹⁸, А. Крижановського¹⁹, С. Фурси²⁰, Т. Коломоєць, В. Колпакова²¹ та ін.

МЕТА дослідження полягає в отриманні нових знань: а) про постмодерн в українській правовій реальності; б) характеристики впливу постмодерну на доктрину і предмет адміністративного права; в) здатність доктрин генерувати юридичні смисли (мотивації), принципи, методи і форми щодо мінімізації та уникнення постмодернових ризиків правовими засобами; г) здатність сучасних правників критично осмислити соціальну дійсність і запропонувати методологічні підходи, концептуальні ідеї і парадигми дій для опору постмодерній активності; ґ) здатність юридичної практики системно застосувати дослідницькі наробки для інспірації формування людини-юридичної з наявністю розвиненої правосвідомості та готовністю керуватися у своїх діях смислами, що виходять із правових джерел.

Сучасний стан наукових досліджень правового простору характеризується зростаючим інтересом до місця і ролі адміністративного права в системі регуляторів соціальних відносин, відповідності його нормативної складової об'єктивним закономірностям розвитку суспільства й держави, організаційно-дослідним аспектам наукового супроводу публічного адміністрування.

Прагнення до системного розуміння соціально-юридичної місії адміністративного права неминуче формує потребу в науковому прогнозі еволюції його доктрини з урахування наявності в українському соціокультурному розвитку локацій постмодерну.

¹⁵ В. Авер'янов, 'Адміністративне право України: доктринальні аспекти реформування' (1998) 8 *Право України* 8–13; В. Авер'янов, 'Предмет адміністративного права: нова доктринальна оцінка' (2004) 10 *Право України* 25–30; В. Авер'янов, 'Становлення нової доктрини українського адміністративного права' (2007) 28 *Юридичний вісник України* 1–5.

¹⁶ Ю. Битяк, 'Доктринальні напрямки розвитку науки адміністративного права' в *Питання адміністративного права, кн 1* (Писаренко Н відп за вип, *Право* 2017) 8–12.

¹⁷ А. Селіванов, 'Конституційні засади становлення і розвитку адміністративної юстиції і адміністративного процесу в умовах реалізації доктрини справедливого судочинства' в *Правова система України: історія, стан та перспективи, т 2: Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення* (Битяк Ю ред, *Право* 2008) 368–83.

¹⁸ М. Теплюк, 'Конституційне визначення публічної влади – ключова ланка юридичної доктрини України' (2021) 2 *Право України* 29–41.

¹⁹ А. Крижановський, 'Доктрина правового порядку в Україні: генезис, сучасний стан і перспективи' (2013) 9 *Право України* 229–42.

²⁰ С. Фурса, 'Інститут нотаріату в юридичній доктрині України: актуальні проблеми та перспективи розвитку' (2020) 9 *Право України* 11–9.

²¹ Т. Коломоєць, В. Колпаков, 'Сучасна парадигма адміністративного права: генеза і поняття' (2017) 5 *Право України* 71–9; В. Колпаков, 'Феноменологія доктрини адміністративного права' в *XI Міжнародній науково-практичній конференції, т 1, вип 1* (Наукові перспективи 2021) 82–6; V. Kolpakov, 'Categories "Essence" and "Content" in administrative law' in *Modern aspects of modernization of science: status, problems, development trends Lisbon: Scientific prospects* [2021] (2) 12 90–3; Т. Коломоєць, В. Колпаков, 'Доктрина та предмет: сутність і зміст адміністративного права' (2021) 19 *Право України* 12–27.

Термін і поняття “постмодерн” використовують, як правило, для позначення історичного періоду після завершення “модерну”. Водночас поряд із цією концепцією існує і зовсім протилежна. Відповідно до неї “постмодерн” являє собою нову стадію модерна, тобто це модерн у стадії оновлення.

У численних дослідженнях постмодерн представлений як парадигма соціокультурного розвитку, реакція на традиції і порядок, проект соціального оновлення, духовний стан, період історії, світогляд, спосіб орієнтації в сучасному світі, метод пізнання соціальної дійсності, сукупність поглядів на світ, тенденцію в культурному самоусвідомленні, напрям у соціальній теорії тощо. Існує також думка, що “постмодерн” лише модне слово, за яким немає нічого принципово нового.

Фактична неосяжність простору, на якому постмодерн почав виконувати функцію руйнівника модерну, обумовили його роль як специфічного маркера для позначення трансформацій в абсолютно різних сферах суспільного життя, а також для позначення інновацій у науці та культурі.

Водночас дослідники цього феномену постійно підкреслюють неоднозначність і навіть суперечливість як терміна, так і самого поняття “постмодерн”.

По-перше, це стосується його легітимності. З одного боку, є думка, що у період, який чипізували “постмодерном”, не виникло явищ, які б за своєю новизною, актуальністю і впливом на стан суспільства й динаміку суспільних процесів виправдовували його запровадження. Галас навколо нього і фактична популяризація засобами масмедіа значною мірою мають на меті рекламно-пропагандистські цілі.

З другого боку, знаходяться прихильники постмодерну. Вони визнають, що його осягнення дає змогу детермінувати принципово нові явища, вплив яких тягне знакові зміни і перетворення у суспільстві й суспільній свідомості. Однак вони (що, на нашу думку, як мінімум дивно) відмовляють сучасникам у праві на їхню фіксацію і дослідження, мовляв, що це завдання майбутніх поколінь.

По-друге, виникають питання з релевантністю його присутності у різних сферах людського буття. Спочатку “постмодерн” був літературознавчим поняттям. Потім проник в архітектуру й живопис. Згодом його підхопили соціологія і філософія. Зараз вже йдеться про “постмодерну” теологію, “постмодерні” подорожі, “постмодерних” пацієнтів, “постмодерні” кулінарні книги, “салонний” постмодерн тощо. Ба більше, термін “постмодерн” використовується для маркування стану хаотичності, неузгодженості, дисгармонії, алогічності²². Його навіть досліджують у прив’язці до політичного життя і президентських виборів²³.

²² Головенко (н 1).

²³ Юрій (н 2) 11–27.

По-третє, не до кінця з'ясовано час актуалізації постмодерну як явища. Поява терміна пов'язується з ім'ям німецького письменника, поета і філософа Р. Панвіца, який у 1917 р. кризові процеси в європейській культурі назвав постмодерном. Існує думка, що поява цього феномену припадає на 50-ті роки минулого століття. Обґрунтовується детермінація постмодерну на європейському просторі у 70-х роках минулого століття. За А. Тойнбі "постмодерн" розпочався вже 1875 р. Ж.-Ф. Ліотар вважає доведеним, що постмодерністські погляди були притаманні Аристотелю. Цікаво, що Ж.-Ф. Ліотар, один із батьків філософського постмодерну, знаходить його в Аристотеля, тобто до появи всякого модерну.

По-четверте, спірним є зміст поняття "постмодерн". Для одних постмодерн – епоха нових технологій. Для інших під знаком постмодерну відбувається прощання із засиллям технократії. Це носії ідеології "зелених", екологів, альтернативників. Серед поборників постмодерну існують: а) такі, що сподіваються на його "допомогу" у новій консолідації розколотої суспільства; б) такі, що очікують наростання фрагментації суспільства завдяки ескалації плюральності й тиражування "вікон Овертона" (дискурсу)²⁴.

Осмилення постмодерну характеризується динамізмом, фундаментальністю, концептуальним розмаїттям, багатопрофільністю. Про це свідчать дослідження П. Андерсона²⁵, С. Бочкарьова²⁶, Н. Варламової²⁷, В. Горбатенко²⁸, Ф. Джеймисона²⁹, А. Павлова³⁰, Д. Харві³¹, І. Честнова³² та ін.

Одним із важливих результатів їхніх дослідницьких зусиль стала розробка пропозицій щодо концептуального бачення суспільства постмодерну. Представлені концепції характеризуються великим спектром підходів, спрямованих на опис і пояснення змін у механізмах впливу на суспільні відносини, розуміння перспектив трансформації процесів, від яких залежить життя індивідів.

Зокрема, Ф. Джеймисон не вважає постмодерн новим етапом еволюції, а трактує соціальні зміни як продовження логіки розвитку вже існуючого суспільства капіталізму. На думку З. Баумана, сучасні суспільства вже пройшли у своєму розвитку дві стадії: а) премодерну і б) модерну. Зараз

²⁴ В Вельш, 'Постмодерн. Генеалогія і значення одного спорного поняття' (1992) 1 *Путь. Международный философский журнал* 109–36.

²⁵ П Андерсон, *Истоки постмодерна* (пер с англ, Территория будущего 2011) 208.

²⁶ Бочкарев (н 8) 24–36.

²⁷ Н Варламова, 'Методология юридической науки: спуска постмодерном' (2014) 1 *Право України* 69–77.

²⁸ Горбатенко (н 10) 3–13.

²⁹ Ф Джеймисон, *Постмодернизм, или культурная логика позднего капитализма* (пер с англ, Изд-во ин-та Гайдара 2019) 816.

³⁰ А Павлов, *Постпостмодернизм: как социальная и культурная теории объясняют наше время* (Дело 2019) 560.

³¹ Д Харви, *Состояние постмодерна: Исследование истоков культурных изменений* (пер с англ, Издательский дом Высшей школы экономики 2021) 576.

³² И Честнов, 'Правопонимание в эпоху постмодерна' (2002) 2 *Правоведение* 4–16.

вступили у нову стадію – стадію постмодерну. Суспільства премодерну й модерну були стабільними завдяки монолітності релігійної культури і стійкій ієрархії владних відносин. Постмодерн їхній антагоніст. Його база – радикальний плюралізм, який впроваджує непереборні відмінності між людьми та всіма іншими суб’єктами суспільства. Узгодженості виникають лише: а) в результаті переговорів; б) переговорів, орієнтованих на конкретний випадок; в) переговорів, що ставлять своєю метою усунення двозначності, амбівалентності та невизначеності.

В ідеалі постмодерн повинен створити децентралізований, фрагментарний соціальний порядок, що залишає інституційний простір для дискурсів, суперечок і переговорів перед обличчям загальних і неминучих соціально-політичних конфліктів.

Крім того, доречно згадати М. Кастельса. Він є автором концепції мережевого суспільства. Її головна теза у тому, що сучасне суспільство дедалі більше зорганізується на мережевому принципі. У результаті виникає мережева структура суспільства, у якій суб’єкти – це децентралізовані одиниці, вони функціонують автономно. Заради справедливості зазначимо, що сам М. Кастельс негативно ставить до терміна “постмодернізм”, однак його концепція мережевого суспільства є цілком постмодерністською.

Цілком природньо, що дослідження постмодерну гарантували детермінацію його принципів, рис, ознак, властивостей, характеристик та інших атрибутів. Найбільш визнаними з них є такі: будь-яка єдність має “репресивний” характер і пов’язана з тоталітаризмом; будь-яка форма єдності неприйнятна і має бути відкинута; безпристрасність виявляється у тотальній дискурсивності; до розуміння й узгодженостей веде лише дискурс; дискурс не може завершитись, адже завжди є думка опонента; відмова від поняття “прогрес” як у знанні, так і у соціальному житті; відмова від традицій; відсутність будь-яких владних універсалій; відсутність у явищ (феноменів) універсальних передумов виникнення та існування; заперечення існування визнаних точок зору, позицій, суджень, понять тощо; заперечення прогностики, події завжди йдуть попереду теорії; заперечення системності, світ не піддається ніякій систематизації і не вміщується у жодні схеми; індиферентність до оточення; недовіра до наративів; нездатність людини пізнати та змінити світ і порядок речей; неможливість осягнення істини, адже плюральність (множинність) зв’язків та сфер безмежна; опір будь-якій впорядкованості; плюральність як принцип й основа конструювання суспільства; рівність індивідів у відносинах, заперечення будь-якого підпорядкування або ієрархії; розпад центру як гаранта системності й цілісності соціуму, тобто заперечення центру як такого; фетишизація децентрації та фрагментарності структури суспільства; інтерсуб’єктність (інтерсуб’єктивність) як необхідність

вивести за межі феноменологічного дослідження будь-які постулати, що некритично сприймаються; розуміння знання як інтерпретацій істини; уявлення світу та культури як сукупності текстів, текст визнається як репрезентація дійсності.

Таким чином, характерна риса постмодернізму – негативізм. Він є суцільним “вікном Овертона” й апофеозом безпідставності. Все, що до постмодернізму вважалося усталеним, надійним і певним: – людина, розум, філософія, культура, наука, прогрес – все оголошено неспроможним і невизначеним, все перетворилося на слова, міркування та тексти, які можна інтерпретувати. Постмодернізм принципово не може існувати як цілісний і загальний світогляд або філософія. Адже хаос життя не може інтегруватись до жодної теорії. З цього приводу зазначимо, що у дослідженнях постмодернізму з’явився термін і поняття “хаосмос”³³.

З огляду на зазначене, є сенс доповнити існуючі визначення постмодерну таким: постмодерн – це сформований у суспільній свідомості різновид світоглядних орієнтирів, спрямованих на ототожнення віртуального хаосу (хаосмосу) з об’єктивною реальністю.

В умовах домінування постмодерну значних трансформацій зазнає і правова реальність, яка справляє сутнісний вплив на соціальний простір. Послідовно ускладнюються можливості для втілення прагнення представників влади щодо створення цілісної уніфікованої системи управління суспільними процесами, оскільки влада поступово втрачає попередню соціокультурну базу людей, здібних на втілення волі, що виходить із єдиного центру.

Новітні правові тенденції доходять до реалізації через своєрідний “плавильний котел” нескінченних дискурсів з екстрагування контраргументів замість пошуку істини, поліваріантних концептуальних установок, мінливої прогностики, войовничого суб’єктивізму. У цьому ж “котлі” присутні такі генерації постмодерну, як ескалація пізнавальних можливостей людини, критична і самокритична свідомість, протистояння стереотипам мислення.

Саме присутність останніх у процесах формування соціальних (зокрема й правових) смислів можна розцінювати вектором на подолання епохи постмодерну та її понятійно-термінологічних маркерів, обнадіює і викликає оптимізм у дослідників.

У цьому контексті підкреслюється, що заслуга постмодерністів полягає у винаході “політичного барометру”, який дає змогу нам, хто не помічає свого заглиблення у нове середовище, зафіксувати суттєву зміну “атмосферного тиску”. Така фіксація може серйозно вплинути

³³ Куцепал (н 9) 215–25.

на запобігання різних дисонансів, забезпечить адекватні дії і реакції суспільства³⁴.

Наведені локації систематизують перспективи для аналізу юридичного простору, зокрема, у виявленні механізмів еволюції права, його службової ролі щодо суспільства тощо. Однак ці плідні ідеї потребують не тільки конкретизації емпіричним юридичним матеріалом, а й формування теоретичних знань “середнього рівня”, що забезпечує їхню адаптацію відповідно до специфіки правової реальності³⁵.

Теоретичні знання “середнього рівня” – це знання рівня юридичної галузі. Одним із носіїв таких знань є адміністративне право, яке відчуває на собі постмодернові ризики і формує юридичні смисли в сегменті взаємодії влади і громадянського суспільства. Ідентифікація присутності адміністративного права у “плавильному котлі” постмодерну починається з зародження і наукового оформлення концепцій адміністративної реформи³⁶ і реформи адміністративного права³⁷.

Зазначені концепції утворили базову конструкцію доктрини адміністративного права, яка еволюціонувала з доктрини, зародженої у період домінування настанов Першої наради з питань науки радянської держави і права 1938 р. Сутність змісту цієї доктрина була сформульована Ю. Козловим у тезі, що адміністративне право – це юридичний супутник державного управління³⁸.

Доктрина адміністративного права у проєкції зазначених концепцій була розроблена українськими правниками, серед яких особлива роль належала В. Авер’янову. Завдяки новій доктринальній ідеології адміністративно-правова теорія і практика збагатилися новими фундаментальними новелами, зокрема й організаційно-правовими інститутами адміністративного судочинства, керівників апаратів міністерств, політичних посад в органах виконавчої влади, урядових органів у системі міністерств, адміністративних послуг, адміністративних процедур тощо.

Теоретичним узагальненням всього цього стала розроблена й обґрунтована В. Авер’яновим публічно-сервісна доктрина адміністративного права. Вона мала покликання замінити стару радянську державно-управлінську доктрину, і в такий спосіб наблизити український адміністративно-правовий простір до європейських стандартів належного урядування та європейської інтеграції загалом³⁹.

³⁴ Горбатенко (н 10) 6, 7.

³⁵ Честнов (н 32) 6.

³⁶ Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні: Указ Президента України від 22 липня 1998 р. № 810. *Офіційний вісник України*. 1999. № 21. Ст. 943.

³⁷ ‘Проект Концепції реформи адміністративного права’ (1999) 4 *Український правовий часопис* 35–60.

³⁸ Ю Козлов, *Административное право: учебник* (Юристь 1999) 9.

³⁹ І Коліушко, ‘Слова пам’яті’ в *Авер’янов Вадим Борисович. Вибрані наукові праці* (Шемшученко Ю, Андрійко О ред, Інститут держави і права ім В М Корецького НАН України 2011) 19–20.

Таким чином, доктрина адміністративного права змінила змістовну сутність цієї галузі з юридичного супутника державного управління на концепт розбудови відносин влади і громадянського суспільства.

Для розуміння особливостей впливу постмодерну на властивості доктрини адміністративного права доречно звернутися до аналізу його предмету. Адже саме у ньому сконцентровані всі домінуючі параметри, якості, патерни й доктринальні обґрунтування⁴⁰. У разі побудови предмету на принципах постмодерну – адміністративне право перебуває у його синтагмі⁴¹. Втрата постмодернової фрактальності предмету означає появу характеристик, що свідчать про його подальшу еволюцію. Такі тестові здібності притаманні категорії “системність”. Її наявність є незаперечним симптомом виходу відповідного феномену з зони постмодерну.

Наявність системного підходу до адміністративно-правових досліджень знаменує подолання постмодернізму в адміністративному праві і входження у парадигму нової реальності⁴².

Соціально-психологічна реакція на завершення постмодернізму вже стала об’єктом дослідницьких зацікавленостей і відображена у понятійно-термінологічному апараті⁴³. Період після постмодерну називають пост-постмодерном, альтмодерном, трансмодерном, метамодерном, диджімодерном тощо.

Уявляється, що для адміністративного права це формат, по-перше, подолання постмодерністської дезінтеграції і фрагментації структури предмета, по-друге, еволюціонування: а) від права – супутника державного управління; б) через сервісне право; в) до права формування юридичних смислів у сфері взаємодії влади і громадянського суспільства.

Під формуванням юридичних смислів у сфері взаємодії влади та громадянського суспільства ми розуміємо генерування нормативно вираженої мотивації у влади і громадянського суспільства перетворювати спрямовані до них знання у практичну правозастосовну діяльність.

Якщо спробувати застосувати до цього визначення “шорстку мову плакату”, отримаємо послідовно обумовлений еволюційною логікою вираз: смисли у мотивах – мотиви у принципах – принципи у закономірностях – закономірності у юридичних нормах – юридичні норми у правозастосуванні.

Розгортання адміністративно-правових конструкцій на засадах концепцій адміністративної реформи і реформи адміністративного права призвели до визнання у структурі предмета адміністративного права

⁴⁰ Коломоєць, Колпаков 2021 (н 21) 12–28.

⁴¹ Застосування цього терміну і поняття щодо постмодерну запропоновані В. Горбатенко: Горбатенко (н 10) 10.

⁴² В. Колпаков, ‘Парадигма “поняття адміністративного права”: зміст і новели в системі універсалій’ в *Питання адміністративного права*, кн 3 (Писаренко Н від за вип, Право 2019) 48–75.

⁴³ Меньшеніна (н 9) 31–7.

таких видів відносин: по-перше, відносин публічного управління, які складаються з відносин: а) державного управління; б) управлінських відносин місцевого самоврядування; в) відносин громадського управління; по-друге, відносин оскарження, які складаються з відносин: а) адміністративного оскарження; б) судового оскарження; по-третє, відносин адміністративних послуг; по-четверте, адміністративно-деліктних відносин.

Центральним питанням щодо аналізу перелічених відносин як сукупності, що утворює предмет адміністративного права, стало з'ясування наявності або відсутності у цієї сукупності інтегративних якостей.

Його принципова важливість обумовлена тим, що відсутність таких якостей робила зазначену сукупність конгломератом, утвореним на принципах постмодерну (фрагментарність, заперечення системності, відсутність будь-яких владних універсалій, репресивність і тоталітарність єдності) і фактично ставила під сумнів їхню єдність, а отже, існування предмету у новому форматі.

Наявність інтегративних якостей незаперечно свідчила, по-перше, що ця сукупність є системою, по-друге, доктрина, на базі якої вона зорганізована, пододала аксіоматику постмодерну і має інший вимір, по-третє, має всі підстави розглядатись як предмет галузі права.

З цього приводу необхідно зазначити, що у радянській правовій доктрині предмет адміністративного права подається системним утворенням. Інтегративний характер взаємодії його складових дослідники доводили на підставі таких ознак: а) всі відносини предмета є однотипними відносинами; б) всі відносини предмета є відносинами влади і підпорядкування; в) всі відносини предмета виникають у результаті здійснення державного управління строго визначеними структурами – органами державного управління.

Сукупність відносин, які в оновленому вимірі регулюються адміністративним правом, перетворюють у систему, а отже, і у предмет галузі, інші чинники. Це категорії: “публічна адміністрація”, “публічне адміністрування”, “відносини адміністративних зобов'язань”.

Домінуючим системоутворюючим для предмета адміністративного права чинником є категорія “відносини адміністративних зобов'язань”. Цей тип відносин присутній у всіх інших відносинах, які утворюють предмет галузі, що обумовлено їхньою складною правовою природою.

По-перше, їхня сутність корелюється з нормами Конституції України щодо відповідальності держави перед людиною; визнання головним обов'язком держави утвердження і забезпечення прав і свобод людини; верховенства права; обмеження повноважень і дій публічної адміністрації Конституцією та законами України. З конституційних положень випливає, що публічна адміністрація при утворенні бере на себе зобов'яз-

зання щодо задоволення інтересів суспільства й громадян. Серед них є зобов'язання публічного характеру, виконання яких потребує використання публічною адміністрацією владних повноважень. Під час їхньої реалізації виникають відносини, які отримали назву “відносини адміністративних зобов'язань”⁴⁴.

По-друге, відносини адміністративних зобов'язань є похідними від стандартів (принципів), яким мають відповідати країни – кандидатки у члени ЄС, щоб зблизити рівень свого державного управління з тим, який існує у державах – членах ЄС. У документі “Європейські принципи державного управління”, у частині щодо принципів адміністративного права прямо зазначена вимога до цих країн застосовувати на національному рівні принцип захисту законних очікувань⁴⁵. У Німеччині, що відноситься до країн континентального права, принцип підтримання довіри (*Vertrauensschutz*) включений до змісту принципу правової держави (ст. 20 Конституції). Крім того, його реалізація забезпечується й іншими нормативними актами, зокрема Законами Німеччини про адміністративну діяльність органів держави, про порядок провадження справ в адміністративних органах та іншими⁴⁶.

По-третє, компонентом їхньої правової природи є договірні властивості. На правовідносини, що виникають з обіцянок, поширюються властивості адміністративного договору. Утворюючи виокремлену (ідеологічно, політично чи юридично) композицію обіцянок-зобов'язань відповідний суб'єкт демонструє намір формувати юридично значущі відносини з визначенням їхнього змісту, об'єкта і суб'єктів. Таким чином, взяття на себе адміністративних зобов'язань для органів публічної влади означає: а) участь у відносинах адміністративних зобов'язань; б) обов'язок здійснювати свою діяльність з урахуванням даних ними обіцянок; в) нести відповідальність за їх порушення. Громадяни, діючи розумно і в рамках встановленого правового регулювання, повинні мати можливість покладатися на такі обіцянки під час відносин із владою.

Безумовно, відносини адміністративних зобов'язань потребують окремих досліджень, а враховуючи їхню правову природу, не лише в межах адміністративного права. Адже, щоб очікування було “законним” у юридичному сенсі, повинні існувати позитивні підстави, достатні для визнання такого його статусу об'єктивно виправданим.

⁴⁴ В Колпаков, ‘Адміністративне право: сучасні проблеми предмета’ в *Право і держава сучасної України: проблеми розвитку та взаємодії: збірка наук праць* (Київський нац ун-т внутр справ 2008) 28–33; В Колпаков, ‘Предмет адміністративного права: поняття, структура і система адміністративно-правових відносин’ в *Питання адміністративного права, кн 2, т 2* (Оберіг 2018) 8–24.

⁴⁵ ‘Європейские принципы государственного управления’ (СИГМА, 1999) <https://www.sigmaweb.org/publications/Sergei_Rus_SP27_99Rev1.pdf> (дата звернення: 10.01.2022).

⁴⁶ Закон ФРГ о порядке производства дел в административных органах (Закон об административном производстве) <https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30021426> (дата звернення: 10.01.2022).

З цього приводу привертає увагу дослідження П. Тейт “Узгодженість легітимних очікувань з основами природнього права”⁴⁷, яка детермінує чотири ознаки законних очікувань: 1) усталена поведінка, яка не змінилась безпідставно; 2) явні й очевидні запевнення від імені органу влади в межах компетенції цього органу; 3) можливі наслідки порушення очікувань із неможливістю відновлення того, що очікувалось; 4) відповідність вимогам законодавства.

Таким чином, відносини адміністративних зобов’язань у кореляції з принципом захисту законних очікувань (захисту довіри) набули ознак важливого чинника щодо еволюції адміністративного права. Їхня детермінація свідчить, що адміністративне право подолало на своєму просторі локації постмодерну й перебуває на фазі оновлення як право формування юридичних смислів у відношеннях влади і громадянського суспільства.

На завершення розгляду поняття відносин адміністративних зобов’язань доречно зазначити, що в адміністративно-правовій науці детерміновано принцип захисту законних очікувань (захисту довіри)⁴⁸, який корелюється з відносинами адміністративних зобов’язань.

Висновки. Дослідження доктрини адміністративного права в умовах ідеології постмодерну дають змогу дійти такого.

Існуючі визначення постмодерну є сенс доповнити такою дефініцією: постмодерн – це сформований у суспільній свідомості різновид світоглядних орієнтирів, спрямованих на ототожнення віртуального хаосу (хаосмосу) з об’єктивною реальністю.

Перебуваючи під впливом особливостей постмодерну, адміністративне право хоч і зазнало значних змін, але не втратило роль регулятора відносин між владою і громадянським суспільством.

Як на доктрину, так і на саме адміністративне право і його предмет, постмодерністські течії не завжди мали негативний вплив. Можна вважати, що ідеологія постмодерну відповідною мірою обумовила появу прогресивних концепцій адміністративної реформи і реформи адміністративного права. У результаті галузь набрала людиноцентриського і сервісного змісту. Позбавилась тоталітарної залежності від державноуправлінської доктрини. У сфері захисту прав людини збагатила свою методологію і правозастосування адміністративною юстицією. Демократизувала інституції надання адміністративних послуг населенню. Переосмислила сферу адміністративно-деліктних відносин.

Вихід з “обіймів” постмодерну пов’язаний дослідженнями доктрини і предмета адміністративного права та усвідомленням необхідності його

⁴⁷ P Tate, ‘The coherence of “Legitimate Expectations” and the Foundation of Natural Justice’ (1988) 14 Monash University Law Review 48–9.

⁴⁸ О Шерстобоев, ‘Защита законных ожиданий – основополагающий принцип административного права’ (2019) 2 Административное право и процесс 21–5.

оновлення. Точкою біфуркації стало доведення його системності. Адже безсистемність і фрагментарність – одні з основних ознак постмодерну.

Дослідження системності предмету й адміністративно-правової доктрини детермінували визнання відносин адміністративних зобов'язань і пов'язаного з ними принципу захисту законних очікувань як нового принципу адміністративного права.

Входження адміністративного права у парадигму системності визначило, по-перше, подолання постмодерністської дезінтеграції і фрагментації структури предмету по-друге, еволюціонування: а) від права – супутника державного управління; б) через сервісне право; в) до права формування юридичних смислів у сфері взаємодії влади і громадянського суспільства.

Під формуванням юридичних смислів у сфері взаємодії влади і громадянського суспільства ми розуміємо генерування нормативно вираженої мотивації у влади й громадянського суспільства перетворювати спрямовані до них знання у практичну правозастосовну діяльність.

Таким чином, сучасне адміністративне право України, зазнавши на своєму шляху кардинальних змін і перетворень, постає у правовій системі правом формування юридичних смислів у сфері взаємодії влади та громадянського суспільства.

REFERENCES

Bibliography

Authored books

1. Dugin A, *Geopolitika postmoderna* (Amfora 2007) (in Russian).
2. Kozlov Ju, *Administrativnoe pravo: uchebnik* (Jurist 1999) (in Russian).
3. Pavlov A, *Postpostmodernizm: kak social'naja i kul'turnaja teorii objasnajut nashe vremja* (Delo 2019) (in Russian).
4. Vasil'ev A, *Pravovaja doktrina kak istochnik prava. Voprosy teorii i istorii* (Prospekt 2021) (in Russian).
5. Zazaeva N, *Ontologicheskaja sushhnost' prava: antropologicheskko-cennostnyj podhod* (Izd-vo Sarat. un-ta 2005) (in Russian).

Edited and translated books

6. Anderson P, *Istoki postmoderna* (per s angl, Territorija budushhego 2011) (in Russian).
7. Bytiak Yu, 'Doktrynalni napriamky rozvytku nauky administratyvnoho prava' v *Pytannia administratyvnoho prava, kn 1* (Pysarenko N vidp za vyp, Pravo 2017) (in Ukrainian).
8. Dzhejmison F, *Postmodernizm, ili kul'turnaja logika pozdnego kapitalizma* (per s angl, Izd-vo in-ta Gajdara 2019) (in Russian).
9. Harvi D, *Sostojanie postmoderna: Issledovanie istokov kul'turnyh izmenenij* (per s angl, Izdatel'skij dom Vyshej shkoly jekonomiki 2021) (in Russian).

10. Koliushko I, ‘Slova pam’iati’ v *Aver’ianov Vadym Borysovych. Vybrani naukovi pratsi* (Shemshuchenko Iu, Andriiko O red, Instytut derzhavy i prava im V M Koretskoho NAN Ukrainy 2011) (in Ukrainian).
11. Kolpakov V, ‘Administratyvne pravo: suchasni problemy predmeta’ v *Pravo i derzhava suchasnoi Ukrainy: problemy rozvytku ta vzaiemodii: zbirka naukovukh prats* (Kyivskiyi nats un-t vnutr sprav 2008) (in Ukrainian).
12. Kolpakov V, ‘Paradyhma “poniattia administratyvnoho prava”: zmist i novelty v systemi universalii’ v *Pytannia administratyvnoho prava, kn 3* (Pysarenko N vid za vyp, Pravo 2019) (in Ukrainian).
13. Kolpakov V, ‘Predmet administratyvnoho prava: poniattia, struktura i systema administratyvno-pravovykh vidnosyn’ v *Pytannia administratyvnoho prava, kn 2, t 2* (Oberih 2018) (in Ukrainian).
14. Selivanov A, ‘Konstytutsiini zasady stanovlennia i rozvytku administratyvnoi yustytsii i administratyvnoho protsesu v umovakh realizatsii doktryny spravedlyvoho sudochynstva’ *Pravova systema Ukrainy: istoriia, stan ta perspektyvy, t 2: Konstytutsiini zasady pravovoi systemy Ukrainy i problemy yii vdoskonalennia* (Bytiak Iu red, Pravo 2008) (in Ukrainian).
15. *Velyka ukrainska yurydychna entsyklopediia, t 5 Administratyvne pravo* (Bytiak Iu holova redkol, Pravo 2021) (in Ukrainian).
16. *Yurydychna entsyklopediia, t 2: D–I* (Shemshuchenko Iu red, Ukrainska entsyklopediia im M P Bazhana 1999) (in Ukrainian).

Journal articles

17. Tate P, ‘The coherence of “Legitimate Expectations” and the Foundation of Natural Justice’ (1988) 14 *Monash University Law Review* 48–9 (in English).
18. Aver’ianov V, ‘Administratyvne pravo Ukrainy: doktrynalni aspekty reformuvannia’ (1998) 8 *Pravo Ukrainy* 8–13 (in Ukrainian).
19. Aver’ianov V, ‘Predmet administratyvnoho prava: nova doktrynalna otsinka’ (2004) 10 *Pravo Ukrainy* 25–30 (in Ukrainian).
20. Aver’ianov V, ‘Stanovlennia novoi doktryny ukrainskoho administratyvnoho prava’ (2007) 28 *Yurydychnyi visnyk Ukrainy* 1–5 (in Ukrainian).
21. Bochkarjov S, ‘Istoki postmoderna o podlinnom smysle i prednaznachenii postprava’ (2021) 11 *Gosudarstvo i pravo* 24–36 (in Russian).
22. Chestnov I, ‘Pravoponimanie v jepohu postmoderna’ (2002) 2 *Pravovedenie* 4–16 (in Russian).
23. Fedoruk N, ‘Publichne pravo Ukrainy v umovakh postindustrialnoi derzhavy’ (2020) 2 *Chasopys Kyivskoho universytetu prava* 51–4 (in Ukrainian).
24. Fursa S, ‘Instytut notariatu v yurydychnii doktryni Ukrainy: aktualni problemy ta perspektyvy rozvytku’ (2020) 9 *Pravo Ukrainy* 11–9 (in Ukrainian).
25. Horbatenko V, ‘Postmodern i transformatsiia tsinnisnoi osnovy liudskoho buttia’ (2005) 1 *Politychnyi menedzhment* 3–13 (in Ukrainian).
26. Kolomoiets T, Kolpakov V, ‘Doktryna ta predmet: sutnist i zmist administratyvnoho prava’ (2021) 19 *Pravo Ukrainy* 12–27 (in Ukrainian).
27. Kolomoiets T, Kolpakov V, ‘Suchasna paradyhma administratyvnoho prava: gena i poniattia’ (2017) 5 *Pravo Ukrainy* 71–9 (in Ukrainian).
28. Kryzhanovskiyi A, ‘Doktryna pravovoho poriadku v Ukraini: henezys, suchasnyi stan i perspektyvy’ (2013) 9 *Pravo Ukrainy* 229–42 (in Ukrainian).
29. Kutsepal S, ‘Pislia postmodernizmu: “nashchadky” / “masky”? (filosofskiyi nacherk) (2021) 22 *Aktualni problemy dukhovnosti* 215–25 (in Ukrainian).

30. Maksymov S, 'Pravova doktryna: filosofsko-pravovyi pidkhid' (2013) 9 Pravo Ukrainy 34–54 (in Ukrainian).
31. Maksymov S, 'Teoriia pryrodnoho prava: kontseptualnyi i doktrynalnyi vymiry' (2021) 1 Pravo Ukrainy 43–65 (in Ukrainian).
32. Menshenina A, 'Postmodern vs. postpostmodern: mozhlyvosti osiahnennia politychnoi diisnosti' [2021] 22 (30) Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriia 22. Politychni nauky ta metodyka vykladannia sotsialno-politychnykh dystsyplin 30–7 (in Ukrainian).
33. Ratnikov V, 'Postmodernizm: istoki, stanovlenie, sushhnost'' [2002] 4 (29) Filosofija i obshhestvo (in Russian).
34. Rodian M, 'Rozvytok postmodernizmu: metodolohichni pryntsypy, teorii, zasady' (2021) 2 Perspektyvy. Sotsialno-politychnyi zhurnal 102–7 (in Ukrainian).
35. Safronov Je, 'Sostojanie postmoderna v 2021 godu' (2021) 1 Galactica Media: Journal of Media Studies (in Russian).
36. Sherstoboev O, 'Zashhita zakonnykh ozhidaniy – osnovopolagajushhij princip administrativnogo prava' (2019) 2 Administrativnoe pravo i process 21–5 (in Russian).
37. Sorokin V, Kutjavina M, 'Tolkovanie prava v interpretacii postmodernizma' [2018] 2 (15) Rossijskij zhurnal pravovykh issledovanij 54 (in Russian).
38. Tepluk M, 'Konstytuitsiine vyznachennia publichnoi vlady – kluchova lanka yurydychnoi doktryny Ukrainy' (2021) 2 Pravo Ukrainy 29–41 (in Ukrainian).
39. Varlamova N, 'Metodolohiia yurydychnoi nauky: spokusa postmodernom' (2014) 1 Pravo Ukrainy 69–77 (in Ukrainian).
40. Vel'sh V, 'Postmodern. Genealogija i znachenie odnogo spornogo ponjatija' (1992) 1 Put'. Mezhdunarodnyj filosofskij zhurnal 109–36 (in Russian).
41. Yurii M, 'Prezydentski vybory yak dzerkalo postmodernu' (2021) 9 Mediaforum 11–27 (in Ukrainian).

Conference papers

42. Kolpakov V, 'Categories "Essence" and "Content" in administrative law' v *Modern aspects of modernization of science: status, problems, development trends Lisbon: Scientific prospects. T. 2 № 12* (2021) 90–3 (in English).
43. Kolpakov V, 'Fenomenolohiia doktryny admynstratyvnoho prava' v *XI Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii, t 1, vyp 1* (Naukovi perspektyvy 2021) 82–6 (in Ukrainian).

Websites

44. Holovenko R, 'Postmoderna plutanyna z vyznachenniamy mediinykh terminiv' (*Institut masovoi informatsii*, 03.09.2021) <<https://imi.org.ua/monitorings/status-zhurnalista-zmi-j-zhurnalistyka-v-epohu-postmodernu-i41034>> (accessed: 10.01.2022) (in Ukrainian).

Tetiana Kolomoiets
Valerii Kolpakov

THE DOCTRINE OF ADMINISTRATIVE LAW VS POSTMODERN:
FROM THE "SERVICE" BRANCH TO THE LAW OF LEGAL SENSE

ABSTRACT. The desire for a systematic understanding of the socio-legal mission of administrative law inevitably creates the need for a scientific forecast of the evolution

of his doctrine, taking into account the presence in the Ukrainian socio-cultural development of postmodern locations.

Analysis of postmodernism showed the following. In the legal space, it has no positive characteristics. Postmodernity is a negative phenomenon. The values of postmodernism are the antipodes of law (nihilism, unsystematicity, fragmentation, chaotization). He builds these bad qualities into the consciousness of society.

The aim of the article is to gain new knowledge about algorithms for overcoming postmodern tendencies by administrative law and implementation through its doctrine and subject of legal meanings of stability, systemicity, consistency in the interaction of government and civil society.

The methodology used in this work is harmonized with the principal position, according to which the use of one or another method cannot be reduced to a single formulation, and specific research technologies (procedures of analysis, comparison, systematics, periodization, etc.) vary depending on the nature of the subject of research and its purpose. However, we shall emphasize that the search tools include methods of phenomenological and systematic analysis, narrative, historical and genetic, method of ideal constructions and others.

The article introduces the idea that administrative law, under the influence of postmodern encroachments, although it has undergone corresponding distortions, has not lost its role as a regulator of relations between the government and civil society.

Both doctrine and administrative law and its subject matter have not always been negatively affected by postmodern trends. It can be assumed that the ideology of postmodernism has led to the emergence of progressive practices, in particular the adoption of the Concept of Administrative Reform. As a result, the industry gained service content and lost its totalitarian dependence on government doctrine.

Deprivation of dependence on postmodernism is associated with the latest research in the doctrine and subject of administrative law. Their most important result was the recognition that the fact that the concept is systematic is a bifurcation point on the way to separation from the postmodern.

Studies of the systemic nature of the subject and administrative law doctrine have determined the recognition of the relationship of administrative obligations and the related principle of protection of legitimate expectations as a new principle of administrative law.

The entry of administrative law into the paradigm of systemicity determined, first, overcoming postmodern disintegration and fragmentation of the structure of the subject, and secondly, evolution: a) from the right of satellite of public administration; b) through service law; c) to the right to form legal meanings government and civil society.

By the formation of legal meanings in the field of interaction between government and civil society, we understand the generation of normatively expressed motivation in government and civil society to turn the knowledge directed to them into practical law enforcement activities.

Thus, the modern administrative law of Ukraine, having undergone radical changes and transformations in its path, becomes in the legal system the right to form legal sense in the field of interaction between government and civil society.

KEYWORDS: administrative law; relations of administrative obligations; doctrine of administrative law; law of legal sense; subject of administrative law; principle of protection of legal expectations.